

**ΤΕΛΙΚΟ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΕΠΙ ΤΗ ΛΗΞΕΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ
ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΜΕ ΘΕΜΑ:
«ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ, ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ»**

«Ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νά ἀρθρώσῃ τόν προφητικόν της λόγον... Ἡ καρδιά ἡμῶν στρέφεται πρὸς τὴν ἀπὸ μακροῦ ἀναμενομένην Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διὰ νά μαρτυρήσωμεν τὴν ἐνότητα αὐτῆς, ὡς καὶ τὴν εὐθύνην καὶ τὴν στοργὴν της πρὸς τόν σύγχρονον κόσμον... Ἡ Ἐκκλησία δέν ζῆ διὰ τὸν ἑαυτὸν της, ἀλλὰ ὀφείλει νά μαρτυρῇ καὶ νά μοιράζῃται τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἐγγύς καὶ τῶν μακρὰν» (§5-7). Ἐχοντας ὑπόψῃ το πρόσφατο αὐτό (9.3.2014) Μήνυμα της Συνόδου των Προκαθημένων των Ορθοδόξων Εκκλησιῶν, ὅπως ἐπίσης και την εισηγήση στην ανωτέρω Σύνοδο του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσοστόμου, ὅτι την Ορθόδοξη Εκκλησία *«πρέπει να απασχολήσει το θέμα της θέσης των γυναικῶν στην Εκκλησία... να κατοχυρώσει τη θέση της (στο θέμα της χειροτονίας των γυναικῶν) και να μελετήσει σοβαρά, λαμβάνοντας ὑπόψη ὅλες τις παραμέτρους του θέματος, την επαναφορά του θεσμοῦ των διακονισσῶν στην Εκκλησία»*, το Κέντρο Οικουμενικῶν, Ιεραποστολικῶν και Περιβαλλοντικῶν Μελετῶν «Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου» (CEMES) διοργάνωσε, σε συνεργασία με τη Θεολογική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) και τη Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυροῦ της Βοστώνης, διεθνές θεολογικό συνέδριο με θέμα: «Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικῶν και Ορθόδοξη θεολογία».

Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη (22-24 Ιανουαρίου 2015) στις εγκαταστάσεις του Κέντρου Διάδοσης Ερευνητικῶν Αποτελεσμάτων (ΚΕΔΕΑ) του ΑΠΘ το οποίο παρέσχε ὅλες τις ηλεκτρονικές του υπηρεσίες για την ζωντανή κάλυψη των εργασιῶν του συνεδρίου μέσω διαδικτύου, και στο Αμφιθέατρο «Παντελεήμων Παπαγεωργίου» της Ιεράς Μονῆς της Ἁγίας Θεοδώρας Θεσσαλονίκης, στην οποία φιλοξενούνται τα γραφεῖα του CEMES, που εγκαινιάστηκαν το 2013 ἀπὸ την Α.Θ. Παναγιότητα τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο. Το συνέδριο ἦταν αφιερωμένο στον 94 ετών Ομότιμο Καθηγητή κ. Ευάγγελο Θεοδώρου, ο οποίος πριν ἀπὸ 60 χρόνια, πρῶτος μεταξύ των Ορθοδόξων θεολόγων ἀνακίνησε ἐπιστημονικά την συζήτηση για την χειροτονία των διακονισσῶν στην μυστηριακή ιερωσύνη της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Με την πεποίθηση ὅτι η διεξοδική θεολογική εξέταση ὅλων των πτυχῶν του ανωτέρω θέματος, το οποίο ἐπὶ σειρά ετῶν συζητεῖται ευρέως σε διαχριστιανικό ἐπίπεδο, ἀποτελεῖ πρωταρχική εὐθύνη της Ορθόδοξης ἀκαδημαϊκῆς κοινότητας πρὸς την Ορθόδοξη Εκκλησία τα ανωτέρω εκπαιδευτικά και ἐρευνητικά ἰδρύματα διοργάνωσαν το συνέδριο αὐτό, ὅπως ἀκριβῶς πριν ἀπὸ δύο χρόνια συνδιοργάνωσαν το συνέδριο με θέμα «Ορθόδοξη προσέγγιση για μια θεολογία των θρησκειῶν» (14-15 Ιουνίου 2013)

Το συνέδριο ἐξ ἀρχῆς προγραμματίστηκε ὡς τμήμα του διετούς ἐρευνητικοῦ προγράμματος του CEMES με τίτλο: "Ταπεινή θεολογική συμβολή στην Ορθόδοξη Εκκλησία καθ' ὁδόν πρὸς την Πανορθόδοξη Σύνοδο του 2016» (Humble Theological Contribution to the Orthodox Church on its Way to the 2016 Pan-Orthodox Council) Παρά το γεγονός ὅτι τα θέματα που συζητήθηκαν κατὰ τη διάρκεια του συνεδρίου δὲν περιλαμβάνονται στην ἐπίσημη ἡμερήσια διάταξη αὐτῆς της ἀπὸ μακροῦ ἀναμενόμενης Πανορθόδοξης Συνόδου, η παρέμβαση του Προκαθημένου της Εκκλησίας της Κύπρου ὠθησε την ἐνταξή του στο γενικότερο πλαίσιο του ανωτέρου προγράμματος. Συμβολικά το συνέδριο ἀνακοινώθηκε δημοσίως την ἡμέρα που οι Ορθόδοξες Εκκλησίες τιμούν τη μνήμη της ἱσαποστόλου Μαρίας της Μαγδαληνῆς, με ἀνοικτή πρόσκληση πρὸς ὅλους τους ἐνδιαφερόμενους θεολόγους.

Το σκεπτικό του συνεδρίου ήταν μια σε βάθος εξέταση από ορθόδοξους μελετητές της *θεολογικής επιχειρηματολογίας*, 20 και πλέον χρόνια μετά το Συνέδριο της Ρόδου (1994), με δεδομένη την πρόοδο που εν τω μεταξύ έχει συντελεστεί στην βιβλική και θεολογική επιστήμη. Με άλλα λόγια, κύριος άξονας του συνεδρίου ήταν το «Ορθόδοξη θεολογία» του τίτλου, με το «Διακονισσες» ως δεύτερη εξίσου σημαντική παράμετρο, χωρίς – δευτερευόντως φυσικά – να αγνοείται και η θεολογική διάσταση του ακανθώδους ζητήματος της «χειροτονίας των γυναικών», που σήμερα αποτελεί πρόκληση όχι μόνο έξω από τα κανονικά όρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά απασχολεί και διακεκριμένους Ορθόδοξους εκκλησιαστικούς παράγοντες και θεολόγους επιστήμονες.

Η θεολογική προοπτική του συνεδρίου βρίσκεται στο ίδιο μήκος κύματος με την έκκληση του Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ιωάννη (Ζηζιούλα) για καθαρά θεολογική συζήτηση του θέματος, και ειδικότερα εκείνου της χειροτονίας των γυναικών, το οποίο έχει διχάσει καθέτως και οριζοντίως Εκκλησίες και χριστιανικές Ομολογίες. Ως επίσημος εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, προσφωνώντας το Συνέδριο του Lambeth της Αγγλικανικής Κοινωνίας πριν από δύο δεκαετίες, ο Μητροπολίτης Ιωάννης προειδοποίησε όλους τους ενδιαφερόμενους, ότι αυτό το πρόβλημα δεν μπορεί να λυθεί ούτε με επιχειρήματα από την κοινωνιολογία ούτε με επιχειρήματα από την παράδοση. Αυτό που απεγνωσμένα απαιτείται είναι η αντιμετώπιση του ευαίσθητου αυτού θέματος, το οποίο έχει οδηγήσει σε οδυνηρές διαιρέσεις στο εσωτερικό (αλλά και μεταξύ) σχεδόν όλων των χριστιανικών παραδόσεων, σε *θεολογική βάση*.

Οι περισσότερες εισηγήσεις επικεντρώθηκαν στο **θεσμό των διακονισσών** (ή γυναικών διακόνων), η επανασύσταση του οποίου υποστηρίχθηκε από όλους, ομιλητές και τους συμμετέχοντες. Ένας θεσμός τόσο βαθιά, θεολογικά και ιστορικά, ριζωμένος στην Ορθόδοξη παράδοση και, το σημαντικότερο, με συνοδική και κανονική κατοχύρωση, ασχέτως εάν προς το παρόν έχει περιπέσει σε αχρηστία, πρέπει επειγόντως να αναβιώσει, προκειμένου να ενισχύσει την αυθεντική μαρτυρία της Εκκλησίας μας την κοινωνία και τον κόσμο. Κάτι τέτοιο δεν πρέπει φυσικά να υποβαθμίσει ή να αποθαρρύνει τη συμμετοχή και λαϊκών γυναικών στο έργο της ιεραποστολής.

Όλοι οι ομιλητές και σύνεδροι συμφώνησαν ότι, κατά τις ισχύουσες κανονικές διατάξεις, οι γυναίκες αποκλείονται από την μυστηριακή «ιερουργική» ιερωσύνη, όχι όμως και από την «διακονική». Για πάνω από 20 χρόνια, η Ορθόδοξη Εκκλησία ακολουθεί μια σαφή και συγκεκριμένη θέση επί του θέματος, όπως αυτή ρητά εκφράστηκε στο τελικό κείμενο του Συνεδρίου της Ρόδου, το οποίο, όμως, σαφώς συνιστά, ότι «*η αποστολική τάξη των διακονισσών πρέπει να αναβιώσει*» (§ 32). Σχετικά πρόσφατα, όμως, ορισμένοι Ορθόδοξοι θεολόγοι έχουν εκφράσει επιφυλάξεις για την θεολογική εγκυρότητα ορισμένων επιχειρημάτων εναντίον της χειροτονίας των γυναικών. Η επαναδιατύπωση των πρωτογενών θεολογικών θέσεων του Μητροπολίτη Διοκλείας Καλλίστου [Ware] σχετικά με τη χειροτονία των γυναικών, ο ακαταπόνητη προσέγγιση του θέματος από την αείμνηστη Δρ. Elizabeth Behr-Sigel, καθώς και η τιτάνια προσπάθειά της για αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών στην Ορθόδοξη Εκκλησία και την λειτουργία της, καθώς και οι θεολογικές απόψεις που διατυπώθηκαν από τον αείμνηστο καθηγητή Νικόλαο Ματσούκα, από τις μεγαλύτερους Ορθόδοξους δογματολόγους της εποχής μας, αλλά και μια σειρά από Ορθόδοξες θεολογικές διατριβές και μεταδιδακτορικές μονογραφίες, αλλά και άλλες επιστημονικές μελέτες, φαίνεται να έχουν κλονίσει την αξιοπιστία της

επιχειρηματολογίας κατά της χειροτονίας των γυναικών, στη βάση μάλιστα της Ορθόδοξης θεολογίας και παράδοσης.

Με εξαίρεση την έκκληση όπως η επικείμενη Πανορθόδοξη Σύνοδος εξετάσει την αναβίωση του θεσμού των διακονισσών, το συνέδριό αυτό δεν κατέληξε επίσημα σε άλλα συμπεράσματα, επιλέγοντας να αφήσει οποιαδήποτε τελική απόφαση στις αρμόδιες εκκλησιαστικές αρχές, με την ελπίδα ότι τα ανώτερα αυτά συνοδικά σώματα θα συνεκτιμήσουν και άλλες σχετικές παραμέτρους. Οι ομιλητές απλά έθεσε κάποιες σοβαρές θεολογικές ανησυχίες για όλα τα θέματα που συζητήθηκαν (βλ. Παράρτημα Α) και υπογράμμισαν την ασυνέπεια τη συμβατικής Ορθόδοξης άποψης, όταν επικαλείται την «παράδοση» όσον αφορά το γενικότερο θέμα της «χειροτονίας των γυναικών», και την ίδια στιγμή επιδεικτικά να την αγνοεί αναφορικά με την αναβίωση του θεσμού των διακονισσών και τη συμμετοχή των γυναικών στην μυστηριακή «διακονική» ιερωσύνη της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Οι σχεδόν 40 εισηγήσεις που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο - πέραν των σημαντικών μηνυμάτων από εκκλησιαστικές αρχές (όπως ο Οικουμενικός Πατριάρχης) και διάφορες θεολογικές σχολές - καλύπτουν σχεδόν όλους τους τομείς της βιβλικής, λειτουργικής, πατερικής, συστηματικής, νομοκανονικής, και ιστορικής θεολογίας. Αν και οι περισσότερες προσεγγίζουν τα υπό συζήτηση θέματα από Ορθόδοξη σκοπιά, η νηφάλια και θεολογικά τεκμηριωμένη ανάλυσή τους μπορεί να ενισχύσει την θεολογική επιχειρηματολογία και της ευρύτερης χριστιανικής κοινότητας, τόσο δηλαδή των Εκκλησιών και χριστιανικών ομολογιών που αποκλείουν τις γυναίκες από την μυστηριακή ιερωσύνη (όπως η Ρωμαιοκαθολική και κάποιες Ευαγγελικαλικές), όσο και εκείνων που έχουν ήδη υιοθετήσει την χειροτονία των γυναικών (όπως η Αγγλικανή και πολλές Προτεσταντικές). Άλλες εισηγήσεις προσέφεραν αντικειμενική και κριτική μελέτη της ιστορίας, της εμπειρίας και των θεολογικών επιχειρημάτων άλλων χριστιανικών παραδόσεων από ορθόδοξη πλευρά. Τέλος, το συνέδριο δεν παρέλειψε να παρουσιάσει και την προοπτική άλλων, μη Ορθόδοξων, χριστιανών (βλ. Παράρτημα Β).

Σε ότι αφορά το θέμα της χειροτονίας των γυναικών από καθαρά Ορθόδοξη σκοπιά τα θεολογικά επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα στο διαχριστιανικό διάλογο ταπεινά προτείνεται ότι χρήζουν επαναδιατύπωσης. Κάτι τέτοιο με βάση την Ορθόδοξη θεολογία είναι δυνατό, εφικτό και νόμιμο, αν και απαιτεί περαιτέρω επιστημονική έρευνα.

Όλες οι επιστημονικές εισηγήσεις που παρουσιάστηκαν στο διεθνές αυτό θεολογικό συνέδριο θα αναρτηθούν σε ηλεκτρονική μορφή στην επίσημη ιστοσελίδα του CEMES (cemes.weebly.com), και θα δημοσιευτούν σε έντυπη μορφή στη σειρά των εκδόσεων CEMES. Τέλος, το σύνολο της ακαδημαϊκής αυτής προσπάθειας θα υποβληθεί στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και όλες τις άλλες Ορθόδοξες Εκκλησίες.

Από την Επιστημονική Επιτροπή του συνεδρίου

Συν. 2: Παράρτημα Α και Β